

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

канд. екон. наук Т.М. Завора

Полтавський національний технічний університет

ім. Юрія Кондратюка

Оцінювання стану соціальної безпеки держави, регіону й основних соціальних індикаторів в Україні за останні роки дозволив виявити ризики та загрози, які в період трансформаційних перетворень призводять до погіршення рівня життя населення України. У зв'язку із цим особливо гостро постає проблема фінансування системи соціального захисту населення України в контексті формування національної безпеки держави у соціальній сфері.

Власні дослідження стану соціальної безпеки дозволили нам запропонувати методичний підхід до діагностики соціальної безпеки регіону, виявити кризові явища у процесі соціально-економічного розвитку України та запропонувати перспективні напрями вдосконалення державної політики соціального захисту [1, 2]. Ураховуючи актуальність визначеної тематики, виникає необхідність у дослідженні фінансового забезпечення соціального захисту населення. Ключову роль у фінансуванні таких галузей соціальної сфери, як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення відіграють саме бюджетні кошти. Посилення уваги до проблем бюджетного забезпечення соціальної сфери пов'язано зі збільшенням впливу соціальної політики на економічне зростання через зменшення соціальної напруги, поліпшення інвестиційного та підприємницького клімату.

За період 2010 – 2015 рр. видатки соціального спрямування зведеного бюджету України мали тенденцію до збільшення із 240631,7 млн грн до 377501,7 млн грн. Незначне їх зменшення (5,13%) у 2014 році порівняно з 2013 р. пов'язано зі складною політично-економічною ситуацією в країні. Проте вже у 2015 році зазначені видатки на соціальне спрямування зросли на 22,12%. Найбільше зростання темпів приросту видатків соціального спрямування спостерігалися у 2012 році – на 18,92% проти 2011 року та у 2015 році на 22,12% проти 2014 року. У результаті корегування видатків соціального спрямування на індекси споживчих цін відповідних років підтвердило, що найвищі темпи приросту видатків соціального спрямування спостерігалися у 2012 році і становили 24,64% порівняно із попереднім роком з урахуванням темпів інфляції. Незважаючи на те, що номінальні обсяги видатків соціального спрямування у 2015 році значно перевищують розміри видатків 2014 року, проте реальні темпи їх приросту становили лише 6,44%.

Проведене оцінювання видатків Зведеного бюджету України дозволило виявити, що найбільшу питому вагу у їх структурі складають видатки соціального спрямування (табл.).

Таблиця

Динаміка обсягів фінансування видатків соціального спрямування та їх частка у ВВП і сукупних видатках Зведеного бюджету України протягом 2010 – 2015 рр.

Період	Видатки соціального спрямування, млн. грн.	Сукупні видатки зведеного бюджету, млн. грн.	ВВП, млн. грн.	Частка у видатках зведеного бюджету, %	Частка у ВВП, %
2010	240631,7	377842,8	1082569	63,69	22,23
2011	251404,9	416853,6	1316600	60,31	19,10
2012	298961,3	492454,7	1408889	60,71	21,22
2013	325831,3	505843,8	1454931	64,41	22,39
2014	309122,0	523125,7	1566728	59,09	19,73
2015	377501,7	679793,5	1979458	55,53	19,07

Джерело: складено автором на основі джерел [3; 4].

Установлено, що видатки соціального спрямування є пріоритетними для вітчизняної економіки, становлячи від 55,53% до 64,41% у 2013 – 2015 роках. Відповідно і частка видатків соціального спрямування у ВВП знаходилася у межах 19,07 – 22,39%. У 2015 р. порівняно з 2014 р. частка видатків соціального спрямування зменшилася як у загальних видатках Зведеного бюджету, так і у ВВП, що спричинено складним економічним становищем у країні, військово-політичною ситуацією на сході України, у результаті чого зросли витрати на армію й оборону країни.

Фінансове забезпечення соціальної сфери України включає заходи підтримки розвитку культури, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення. Основою фінансування соціальної інфраструктури є бюджетне фінансування (рис.).

Найвагомішу частку у соціальних видатках з бюджетів усіх рівнів становлять видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення, їх частка протягом аналізованого періоду коливається від 25,29% до 28,68%. Наступними за значенням є видатки на освіту – від 16,80% до 21,13%, охорону здоров'я – від 10,44% до 12,17%, та найменша частка серед видатків на соціальну інфраструктуру зведеного бюджету належить фінансовому забезпеченню духовного і фізичного розвитку, їх частка протягом аналізованого періоду коливається від 2,35% до 3,05%. Отже, найбільше фінансових ресурсів, що спрямовуються на видатки соціального характеру, сконцентровано на фінансуванні соціального захисту і соціального забезпечення. Так, протягом 2010 – 2013 рр. виявлено зростання видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення. Незначне скорочення (4,87%) відбулося у 2014 р. порівняно з 2013 р.

Видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення відіграють помітну роль не лише у структурі видатків Зведеного бюджету України

(більше 25 %), а й у ВВП, адже 8,91% ВВП перерозподілялося через бюджет шляхом фінансування соціального захисту та соціального забезпечення у 2015 році.

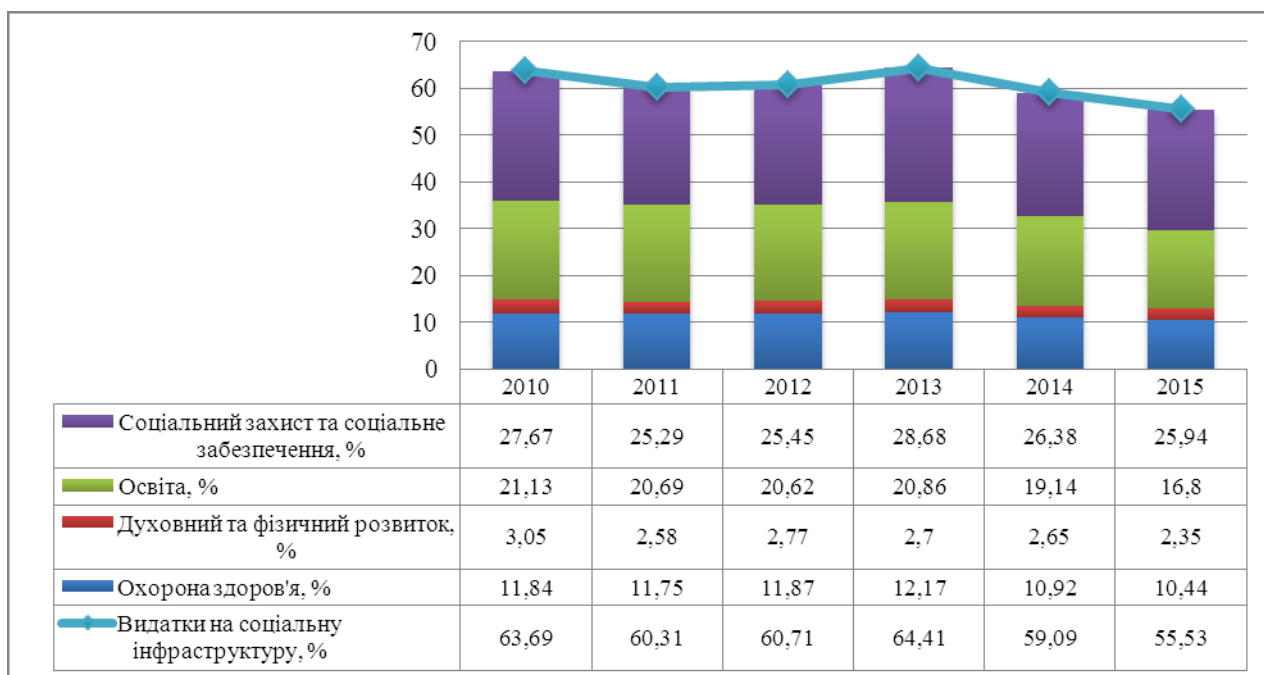

Рис. Динаміка частки видатків соціального спрямування у видатках Зведеного бюджету України за 2010 – 2015 рр.

Джерело: складено автором на основі аналізу даних джерел [3; 4].

Таким чином, видаткам на соціальний захист і соціальне забезпечення притаманні суттєві перерозподільчі властивості, що дозволяє корегувати рівень споживання та пропорції розподілу в суспільстві.

Таким чином, фінансування соціальної сфери сьогодні є основним пріоритетом державних видатків в Україні, і номінальні обсяги асигнувань, які спрямовуються на соціальні цілі, займають вагомую частину видатків Зведеного бюджету України. Аналіз державного фінансування системи соціального захисту населення України, показників рівня, якості задоволеності життям населення виявив проблеми функціонування фінансово-управлінського характеру, що в подальшому потребує оцінювання ефективності фінансування соціального захисту населення України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Zavora T. Forming the diagnostics methods of social security condition in a region / T. Zavora, O. Cherpurny // Economics & Sociology. – 2014. – Vol. 7. – № 1. – P. 228 – 248.
2. Онищенко В.О. Соціальна безпека регіону: теоретичні та прикладні аспекти: [монографія] / В.О. Онищенко, Т.М. Завора, О.В. Чепурний. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 275 с.
3. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk>.
4. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua/news/558>.